

samale valdkonnale on onkoloogia proviisorite osutatavate teenuste alus. Niisama oluline kui regulaarne täienduskoolitus onkoloogia proviisoritele, on see ka nendega koos töötavatele tervishoiutöötajatele (näiteks farmatseudid). Regulaarselt osaletakse sobivates koolitus- ja pideva professionaalse arengu programmides.

Uurimis- ja teadustöö

Onkoloogia proviisori töö käigus kogutud andmeid võib kasutada teadustöökasutamise kohta, samuti tööprotsesside parandamiseks ja ravimite optimaalse kasutamise analüüsimiseks. Sel teel võivad onkoloogia proviisorid anda olulise panuse tervishoiuteenuste valdkonna teadustöösse.

Onkoloogilise farmaatsia standardid igapäevapraktikas ja teadustöös

Onkoloogiline farmaatsia hõlmab järgmisi tegevusi: tsütotoksiliste ravimite tellimine, ettevalmistamine, käitlemine ja ohutu väljastamine kasvajaigaigustega patsientidele, sealhulgas kõrvaltoimetega tegelemine, ravimiteabe jagamine, koolitamine ja teadustöö, mis aitavad tagada kvaliteetset ning ohutut vähiravi.

Onkoloogilist medikamentoosset ravi iseloomustavad annuse ja toime vahelise seose kitsas vahemik ning keerulised raviskeemid. Sageli on patsientidel tegemist immuunpuudulikkusega kas nende põhihaiguse või selle ravi tõttu, samuti võivad patsientidel esineda kaasuvad haigused. Konventsionaalsetel tsütostaatikumidel põhinevad intensiivsed keemiaraviskeemid, aga ka uued ravivõimalused oma tüüpiliste kõrvaltoimetega nõuavad toetavaid meetmeid ja spetsialistipoolset järelevalvet, mis vastaksid ravijuhistele. Ambulatoorse ravi saavad vähahaiged vajavad igakülgset käsitlust ja nõustamist selles osas, kuidas kasutada oma ravimit ning kuidas käituda ravimiga seotud erinevate probleemide korral.

Ohutuks onkoloogiliseks medikamentoosseks raviks vajaliku kvaliteedi tagamine eeldab farmatseutilist pädevust. Onkoloogia proviisor (onkoapteker) on seetõttu kliinilise onkoloogiameeskonna liikmena asendamatu. Tänu erialasele väljaõppele, jätkukoolitusele ning pidevale professionaalsele arengule omandavad onkoloogia proviisorid parima võimaliku pädevuse, mis on vajalik kvaliteetse ja ohutu onkoloogilise medikamentoosse ravi tagamiseks.

Decided by the ESOP Delegate Meeting, Krakow, June 26th 2014

European Society of Oncology Pharmacy (ESOP)

Veritaskai 6 · D-21079 Hamburg

Phone: +49 40 / 790 33 56 · Facsimile: +49 40 / 791 43 601

Homepage: www.esop.eu · e-mail: [memberships\[at\]esop\[dot\]eu](mailto:memberships@esop.eu)

Ravimi hankimine

Onkoloogilises ravis kasutatavate ravimite hankimine eeldab eksperthinnangu andmist ravimite majanduslikule kasulikkusele lähtuvalt ravi kvaliteedist ja ohutusest. Mis tahes riskid, mis võivad tuleneda võltsitud ravimitest, ebaõigest käitlemisest või ebaõnnestunud tarnest, tuleb võimaluste piires minimeerida. Ükskõik milliste kvaliteedidefektide avastamisel tuleb tooted kohe tagasi kutsuda. Koostöös patsiendi raviarstiga tuleb võimalike lünkade puhuks ravimi tarnetes välja töötada varuplaan. Kui ra-

vimeid on vaja importida väljastpoolt riiki, siis on proviisori kohuseks tagada, et tellimiseks valitaks usaldusväärne tarnija. Ülimalt oluline on vältida riskidega seotud ravimite kasutamist majandusliku kokkuhoiu eesmärgil (mis võib olla minimaalne), samas tuleb olemasolevaid ressursse kasutada optimaalselt. Ravimite kasutamisel tuleb alati arvestada raviprotsessi, ravimi sobivust ja ravimi kasutamise aega, manustamisteed ning manustamissagedust ja paljusid teisi tegureid, mida kõike tuleb farmakoökonomilises hindamises arvestada.

Ravimi manustamiseks ettevalmistamine

Tsütostaatilised ravimid, mis on valesti valitud, valesti märgistatud, ebaõigesti säilitatud või mis võivad mikrobioloogiliselt saastuda, on seotud ravi ebaõnnestumise või patsiendi kahjustamise riskiga. Onkoloogia proviisori kohuseks on kogu selle protsesside ahela organiseerimine; see hõlmab muuhulgas retseptide standardiseerimist ja nende õigsuse kontrollimist, ravimi hankimist, sobivate lahustite valikut, ravimite ettevalmistamise keskkonna seiret, ravimite ettevalmistamist ennast ning ettevalmistatud ravimi märgistamist, transporti ja säilitamist. Vähiravimite annus võib diagnoosist sõltuvalt varieeruda suurtes piirides. Seetõttu etendab ohutus meditsiinilises ravis väga tähtsat osa. Oluline on, et onkoloogia proviisor kontrolliks retsepti õigsust, võttes arvesse kõiki asjakohaseid kliinilisi andmeid ja patsiendi diagnoosi. Kui miski jääb ebaselgeks,

tuleb seda kohe arutada retsepti väljastanud arstiga. Kui pärast retsepti kontrollimist selgub vajadus konsultatsioonide järele, siis tuleb ravimi ohutu kasutamise tagamiseks edastada arstile ja/või patsiendile ülevaatliskus vormis piisavalt asjakohast teavet. Aseptiliste infusioonilahuste ettevalmistamisel tuleb teha kõik, et vältida lahuste mikrobioloogilist saastumist, sest need ei läbi enam steriliseerimisprotseduuri. Kokkuvõttes vastutab onkoloogia proviisor selle eest, et laitmatu kvaliteediga ja veatu manustamiseks ettevalmistatud ravim oleks ettenähtud ajaks olemas.

Ravimi väljastamine

Onkoloogia proviisor peab veenduma, et manustamiseks ettevalmistatud ravimi väljastamisel on see varustatud kõigi nõutavate andmete ja märgistusega. Kui ravim vajab transportimist, siis peab ta hoolitsema selle eest, et ravimi kvaliteet ja omadused sel ajal ei halveneks.

Teave ja nõustamine

Tsütostaatilise ravi korral apteegist väljastatav teave ei tohiks piirduda üksnes juhistega õige annustamise või kasutamise osas. Nimetatud teave peab samuti arvestama võimalikke koostoimeid teiste ravimitega (ka ilma retseptita osatud ravimitega) või toidulisanditega, samuti dieedi võimalikku mõju. Arvestades asjaolu, et sellistel toodetel ja nendega seotud probleem-

midel või kõrvaltoimetel võib olla suur mõju ravile ning onkoloogilise ravi edukusele, võib täpsema teabe edastamisel ja farmatseutilise toe osutamisel patsientidele olla tuntav mõju ravi edukusele. Arstide ja proviisorite koostöös toimuva pädeva nõustamise eesmärk on tagada ravi ohutus, mis on onkoloogilise patsiendi huvides. Ravijuhiste järgimise parandamine raviprotsessi multiprofessionaalse käsitluse teel, milles osaleb ka apteeker, etendab selles võtmeosa.

Infotehnoloogia (IT) lahenduste kasutamine

IT lahenduste kasutamine logistikas, tellimisel, väljakirjutamisel, kontrollimisel, ettevalmistamisel, dokumenteerimisel ja arvete esitamisel võib aidata suurendada ravi ohutust. Eriti oluline tegur on seejuures õige tarkvara valimine, võttes arvesse kohalikke nõudeid, protseduure ja eesmäärke. Kuna onkoloogia proviisorid etendavad selles protsessis juhtivat osa ja neil on pädevus ravimite kasutamisel, siis töötavad nad koos kliiniliste osakondade ning administratiivjuhtidega, et kindlustada sobiva, turvalise ja kasutushõlpsa tarkvara valik.

Kvaliteedi tagamine ja juhised

Tõendus põhised algoritmid ja juhised on kvaliteedi tagamise lahutamatu koostisosa, kui ravimeid kasutatakse vähiraviks ning toetavaks raviks. Onkoloogia proviisorite ülesandeks on

osaleda professionaalsete teadmistega interdistsiplinaarsete juhiste väljatöötamisel arstide ja haiglate jaoks, keda nad teenindavad. Nende osavõtt ravimeeskondades eeldab onkoloogiaalastel konverentsidel osalemist ning töötamist spetsialistide meeskondades. Samuti osalevad proviisorid koostöös arstidega patsientide jälgimisel ja medikamentoosse ravi muudatuste tegemisel (näiteks palativiisiidid ja patsiendi ravi arutelu). Onkoloogia proviisorid osalevad ka kvaliteedijuhtimise süsteemide juurutamisel, regulaarsel ülevaatamisel ja edasisel arendamisel oma töökeskkonnas.

Koolituste läbiviimine

Koordineeritud teabejagamise ja koolituse strateegiate olemasolu on võtmetähtsusega ravimite õige ning kvaliteetse kasutamise tagamisel. Patsientide ja potentsiaalselt kahjulike ravimitega töötava personali ohutus on selles osas niisama tähtis kui õige ravimi õige kasutamine õigel patsiendil õigel ajal. Olles spetsialistid ravimite manustamise alal, on onkoloogia proviisorid pühendunud koolituste ettevalmistamisele ja läbiviimisele ravimite õige kasutamise osas, samuti arstide ja meditsiiniõdede koolitamisele.

Täienduskoolitused ja pidev professionaalne areng

Täienduskoolitused ja pidev professionaalne areng nagu ka spetsialiseerumine mõnele kit-